

SEĆANJA NA ISAKA MAŠIJAH

1885—1954

Isak Mašijah

Ukoliko se vremenski udaljavamo od onoga doba kad smo živeli u nekadašnjoj Jevrejskoj mahali u Beogradu, utoliko nam danas uspomene na taj priprosti i patrijarhalni život izgledaju obavijene nekim velom nežnog romantizma. U starim, naherenim i zabitnim kućama, spolja davno neokrećenim, u stanovima koji su prokišnjavali, stanovali su, povučeno i skromno, naši mali ljudi, živeći za sebe i svoju porodicu. Sinagoga subotom i praznicima i verski propisi ispunjavali su život toga sveta, koji se iz mahale udaljavao radnim danom rano ujutru da svome gazdi otvori radnju negde na Zereku ili u Vasinoj ulici, kod „Starog telegrafa“ (današnja Sremska ulica), a docnije i na Batal- Džamiji, gde je danas palata Narodne skupštine. Petkom pred mrak ob-

javljivao je gromki glas s a m a s a po svim čoškovima: „Asinder ke es Sabat“ (užegnite sveće jer je subota). A između Roš Hašané i Jom Kipura trzala nas je uzoru lupa teške batine na kapiji: Valja požuriti na jutarnju službu „Selihot“ u Tikun Hacošu (čitaonici), gde je haham Bohore na španskom jeziku tumačio Toru. Subotom bi mahala oživela pravim prazničnim raspoloženjem. U prazničnom ruhu, poneka čak i u svili, sa „tokižo“ na glavi (fes obavijen svilenom maromom opervaženom zlatnim parama), hodale su naše majke i babe po uskim sokacima u posetu rodbini. Subotnji odmor čuvao se svom strogošću Mojsijeve Tore. Radnje su bile zatvorene, a popodne svet je odlazio na Fiéir-bajir (danas Mali Kalemegdan). Tamo, sedeći na travi, častilo se tvrdo kvanim jajima (enhaminados) i subotnjim kolačima (bojikos i kezadikas). Zakon o obaveznom zatvaranju radnji nedeljom, objavljen devedesetih godina prošloga veka, doneo je težak udar verskim osećanjima naših ljudi, kojima je

Šabat značio zaista pravi sedmični odmor. Sad je trebalo dva dana u sedmici zatvarati dućane. Tako su bar radili oni najpobožniji, dok je većina, teška srca, počela otvarati radnje na Šabat.

U toj patrijarhalnoj sredini ugledao je sveta i odrastao Isak Mašijah, sin siromašnih roditelja, čestitih i karakternih. Siromaštvo u detinjstvu može u velikom broju slučajeva biti izvrсна škola za život, preduslov za skromnost, garantija za budućnost. To dokazuje, između ostaloga, i veliki broj dece, rođene u izobilju i bogatstvu, negovane i mažene, koja u starijim godinama dožive da beda zakuca na njihova vrata. — Naš Maša prošao je kroz tu školu siromaštva, ostajući celog veka, pa i onda kada je bio materijalno obezbeđen, skroman i tih, povučen i odan svojoj porodici, uvek isti i kad je, u toku svoje karijere, postigao visoke položaje.

Školovanje u gimnaziji, u to doba vezano sa plaćanjem školarine i nabavkom školskih knjiga, bio je ne mali teret za njegove siromašne roditelje opterećene decom, pa ipak je Mašijah nižu gimnaziju završio s odličnim uspehom. U želji da što pre pomogne svoje, on stupa u Državnu trgovačku akademiju, koju završava među prvima u rangu.

Njegov uspon u bankarskoj struci, kojoj se posle škole odao, može se smatrati kao briljantno priznanje za njegovu fabuloznu marljivost i trud, za njegove stručne komercijalne sposobnosti, za saveznost i strpljenje u radu. Već u 32 godini svoga života on postaje direktor banke — redak slučaj u karijeri jednog predratnog službenika. Pun takta, ljubazan i uslužan, on je omiljen kako kod svojih pretpostavljenih tako i kod poslovnog sveta sa kojim dolazi u dodir.

Pa i posle Drugog svetskog rata, iako zašao u godine, zahvaljujući svojoj priznatoj finansiskoj stručnosti, njemu su bila otvorena vrata Narodne banke, u čijoj je službi njegovo poslovanje bilo naročito zapaženo. Za svoju revnosnu službu on je bio odlikovan Ordenom rada III reda.

Zaista nije svakidašnji slučaj da čovek, tako zaokupljen svojim poslovima, nađe vremena i ima volje i mogućnosti da se u slobodnim časovima oda javnom radu u korist naše zajednice, kao što je to bilo sa Isakom Mašijahom. I tu, na tom altruističkom poslu, mi vidimo kako sve poverene dužnosti radi pasionirano, sa ljubavlju i revnošću.

U Srpsko-jevrejskom pevačkom društvu, u jednom od najistaknutijih umetničkih društava u Srbiji i staroj Jugoslaviji, saradivao je aktivno od svršetka škole sve do ovog rata. Za vreme pretsednikovanja pok. Šemaje Demajo biva izabran za člana uprave Sefardske opštine, u kojoj je dugo godina radio kao finansiski stručnjak. Zatim, docnije, ulazi u Savez jevrejskih opština kao i u Izvršni odbor Saveza jevrejskih opština, u kome ga i smrt zatiče. U „Potpori”, dobrotvornom društvu koje je pomagalo veliki broj pitomaca studenata i učenika po zanatima, njegova aktivnost bila je neumorna. On se toj ustanovi kao bivši pitomac lepo odužio

starajući se kao pravi otac o njenim pitomecima, dajući veće priloge sa svoje strane. U loži „Bene Berit“, čije je visoke humane principe prigrlio kao istinski i pravi član, bio je takode sve do rata blagajnik u Kerem Kajemet Leisrael.

Za vreme poslednjeg rata, koji je nama, beogradskim Jevrejima, doneo najstrašnju tragediju, sudbina nas je bacila u nemačke zarobljeničke logore, gde smo obojica bili u istoj baraci. Tih dana, kad je svaka veza sa našim porodicama bila konačno prekinuta, ja sam imao prilike da upoznam čvrstinu njegovog karaktera i njegovu hladnokrvnost.

Bilo je to u proleće 1943 godine. U naš mali odvojeni logor D. u Osnabriku, došao je da nas poseti jedan viši oficir bivše jugoslovenske vojske koji je tek stigao iz Beograda. Potražio je starešinu jevrejskih baraka, Davida Alkalaja, i u poverenju saopštio trojici, od kojih je jedan bio i pok. Mašijah, da ne očekujemo više glasa od naših porodica odvedenih na Sajmište i da su one već likvidirane. Ono što smo dotle samo slutili, nemajući od njih vesti više od godine dana, dobilo je svoju užasnu i žalosnu potvrdu. Potišteni i preneraženi tom surovom vešću, nas trojica odlučili smo, krvava srca, da ne stvaramo paniku među drugovima, među kojima je bilo i takvih koji su zbog žalosti, u očajanju za porodicom, i umno poremtili. U tim tragičnim trenucima trebalo je mnogo jake volje i muške izdržljivosti da se održi dati zavet i da se ne otvori srce pred drugovima. Slomljena srca za svojom decom i ženom, Mašijah je sve do kraja održao taj zavet.

Još jedan momenat. Početkom 1945 godine naš logor premeštaju u Istočnu Pomeraniju. Pod udarcem ruske ofanzive Nemci se povlače. Ali ipak još pokazuju znake obesti i osionosti. Međutim, rasulo je tu: to se videlo, između ostalog, i po tome što su bili zaturili ili izgubili zarobljeničku kartoteku koju su sad iznova sastavljali. Bojeći se za sudbinu jevrejskih zarobljenika, srpski komandant logora savetuje Jevrejima da se prijave pod srpskim imenima. Mnogi, prestrašeni nemačkim postupcima, poslušali su savet i prijavili se kao Srbi. U onom malom broju Jevreja koji je smatrao da ta kamuflaža ne bi bila spojiva sa čašću bio je i Isak Mašijah. On je Nemcima kazao svoje pravo ime. — Kad se danas razmisli o ovom slučaju, moglo bi se možda reći da je to, u odnosu prema mrskom i podmuklom neprijatelju, bila izlišna hrabrost: ali ima momenata u životu kad se protivu neprijatelja možemo boriti samo prkosom i prezirom. Njima se u datoj prilici još kako može neprijatelj da ponizi i da mu se baci u lice podlost njegovog držanja.

Ako čovčkov život na ovoj zemlji ima neke svrhe, onda se ona ne može sastojati u egoističnom tečenju zemaljskih blaga i bezobzirnim postupcima prema svojoj bližoj i daljoj okolini. Isak Mašijah je celim svojim primernim životom, svojim služenjem u korist naše uže i šire zajednice, jednom reći, svim svojim dobrim i plemenitim delima zaslužio da njegova svetla uspomena ostane u pamćenju svih onih koji su ga poznavali.